

PUTINAS — LIETUVIŲ POETAS NELAISVĖJE

Pasiekė Ameriką iš Lietuvos knygelė — V. Mykolaičio-Putino *Poezija*, išleista Vilniuje 1956. Išleista kukliai, bet viduje brandi. Pats autorius atrinko eilėraščius, kurie apibūdintų visus jo kūrybos laikotarpius. Sudėjo juos sovietiniam leidiniām priimta chronologine eile.

Ne visa Putino poezija čia pakliuvo. Tačiau ir pakliuvusieji rodo užtenkamai poeto ryškų, kūrybingą veidą. Tačiau jis svetimas sovietiniam poezijos supratimui, svetimas visai sovietinei aplinkai. Pastangos priderinti jį prie sovietinių reikalavimų baigiasi tragiškai pačiai poezijai. Ir tai liudija šis rinkinys.

Putino poezija išreiškia daugiausia jo pergyvenimus iš santykių su savo asmeninio gyvenimo likimu arba iš santykių su gamta. Asmeninio likimo pergyvenimuose reiškiamas aplinkos spaudimas poetui, poeto kova su pesimizmu ir optimizmo prošvaistėm. Gamtos pergyvenimuose išskyla gamtos didinga, paslaptinga, gyvastinga galia. Poetas jaučiasi tos galios veikiamas, jaučiasi lyg tos gamtos dalelė. Lyg mirdamas tejsileis į gamtos ritmą ir virs nauja gyvybės forma.

Svetimi yra tokie pergyvenimai sovietiniam, arba socialistinio realizmo režimui. Jis reikalauja iš poeto pergyventi ne savo likimą, bet proletariato kovą. Pergyventi tos proletariato kovos eigą ir jos laimėjimą — ak, kaip tai svetima Putino prigimčiai.

Svetimas jam ir komunistinis reikalavimas prieiti prie gamtos kaip prie medžiagos, kurią imasi perdirbti inžinieriai, imasi duoti jai naujas formas. Tokis santykis Putinui su gamta yra svetimas, o tačiau jis turi gyventi režime, kuris reikalauja iš poeto ne tik rašyti, bet rašyti taip, kaip nori bolševikai.

Šitas Putino poezijos rinkinys yra liudininkas, kaip poetas mėgina elgtis tarp tų reikalavimų ir kas iš to išeina.

Putinas mėgino atiduoti poetinę duoklę bolševikam. Keliais eilėraščiais pagarbina spalio revoliuciją, vadus, naują rytojų, tarybines respublikas, sielų inžinierius ir pan., sovietinę butaforiją. Bet kiek ten poezijos, iliustruoti gali eilėraštis „Didžiojo spalio garbei“. Jį pradeda putiniškai, sodriai, pajėgiai (kaip anksčiau pesimizmo himnuose):

Merdinčio amžiaus
sutemų gūdis.
Aikštėm ir kryžkelėm
šelstančios spūstys.
Aitrina sielą
kaip geležį rūdys
Tas nenumaldomas
almantis rūstis...

Tačiau eilėrašty jau bolševikiškai:

Kraujo ir darbo
lemtingam laimėjime
Naujo darbymečio
pasėlį sėjame.

Kursto mūs galią,
Protą ir valią
Prievartai nenuolankus
Didžiojo Spalio
Didžios revoliucijos
Didis žmogus.

Putinas lieka Putinas ir čia — sueiliuota sklandžiai, bet tame bolševikiškame posme skamba ne sidabras, o surūdijusi skarda... Tokis yra išprievartauto poeto kūrybos vaisius.

Dar keisčiau su gamta. Kur savo pergyvenimus laisvai gaivališkai gamtai reiškia, ten poetas eilėraštyje „Baltijos jūrai“ prabyla:

Sveika būk, Baltija,
tėvynės mano jūra!
Kaip paukštis į tave
ilgėdamas skridau.
Tegu ir dar rūsčiau
tava gelmė paniūra,
Aš tik šviesius jausmus
dainuosiu šiandien tau.

O priverstas rašyti inžinieriaus pavergtą Uzbekistano gamtą, Putinas rašo:

Tiktai iš upių ir kanalų
Vanduo, arikais išvedžiotas,
Ten nuolatos drėkint privalo
Žalius laukų ir sodų plotus.

Kaip geografijos vadovėly, ne poezijos rinkinyje, kada poetas yra priverstas rašyti ne taip, kaip jo prigimtis jį lenkia.

*

Putinas žino, kad jo poezijai nelengva įtikti tarp bolševi-

kiškų teorijų. Tad leidinio pratarčio jis mėgina priekaištus nukreipti nuo savo poezijos ir rodyti, kad ji ne tokia, kokią bolševikai smerkia. Jis rašo:

„Aš... nenorėčiau sutikti su įsigalėjusia nuomone, kad didelė mano ankstyvesniųjų eilėraščių dalis esanti estetizmo išraiška. Estetizmas bei formalizmas man buvo visados svetimas. Aš niekad neišsižadėdavau turinio, idėjos, vaizdo dėl šiokių ar tokių forminių eilėraščių elementų.

„Taip pat manau, kad ir mano poezijos turinys... nėra gniuždantis, — pasyvumą, neviltį, užsiskleidimą skatinantis, kaip tai matome dekadentinėje simbolistinėje lyrikoje. Tiesa, mano poezijos lyrinis herojus dažnai blaškosi nusivylimo ir sutemų nuotaikose, bet jis visados pasiilgsta šviesos, laisvės, žmoniškumo.

„Aš patenkintas, kad būdingiausiuose šios knygos eilėraščiuose skamba gimtojo krašto meilė, laisvės troškimas, protestas prieš dvasinę prievartą ir smurtą, pasididžiavimas žmogaus didybe, o sielvartas dėl menkystės, ir kiti poeto plunksnos verti jausmai“.

Ir poeto mėginimus rašyti bolševikiškai galima priimti kaip tragišką protestą prieš tą dvasinę prievartą, kurioje poetas ir kiti Lietuvos poetai yra atsidūrę.